

نقش زنان در هنر کتابت

حمید جباری راد

زنان هنرمند مسلمان بانزول کلام وحی بر پیامبر رحمت(ص)، همگام با مردان هنرمند خوشنویس به نگارش آیات وحی دست یازیده‌اند. از آنجایی که آیین مبین اسلام نیز به رسالت و نقش تاریخی زنان در تمامی عرصه‌های حیات صحنه می‌گذارد؛ زنان خوشنویس نیز با آفرینش آثاری در خور و ارزنده در پیشگاه مقدس قرآن حکیم سر بر آستان رب ساییده‌اند. در این مقاله نیز به معرفی و بررسی آثار زنان مسلمان ایرانی که نگارشگران کلام کریم بوده‌اند، می‌پردازیم.

زن کاتب کلام کریم

شاد ملک، متولد ۸۷۱ق، دختر محمد سلطان تیموری، از آثار کتابت وی قرآن سلطانی فرحی به خط ریحان سه دانگ جلی متوسط، اقع سه دانگ خوش که در «موزه اسلامی ترک» موجود است. نگارش این قرآن به تاریخ ۸۷۱ قمری رقم خورده است.

فاطمه سلطان، متولد ۹۸۲ ق، دختر مقصود علی از ترکان عثمانی، از پدر خوشنویسی آموخت. از او قرآن وزیری، اصیل متن نسخ مکاتب خفی خوش - که پنج صفحه آخر به خط نسخ و رقاع خوش به سال ۹۸۲ قمری تحریر شده است. در سالهای اخیر نیز قرآنی منسوب به وی دیده شده است.

خیر النساء بیگم، متولد ۱۲۴۶ ق، دختر فتحعلی شاه قاجار. قرآن کتابت شده وی با خط نسخ متن، سر سوره‌ها به خط رقاع، مرصع و مذهب قطع رحلی کوچک است.

ضیاء السلطنه، متولد ۱۲۶۵ ق، شاه بیگم ملقب به ضیاء السلطنه فرزند فتحعلی شاه قاجار. از آثار وی کتابت دعا و زیارت‌نامه‌های متعدد به خط خوش وی در دست است. قرآنی رحلی به خط نسخ و رقاع، کتابت خفی متوسط از او در کتابخانه حضرت معصومه(س) موجود است که تاریخ ۱۲۶۵ قمری دارد.

مریم نائینی، متولد ۱۳۰۲ ق، نواده حاج عبدالوهاب نائینی. وی از سرآمدان خط نسخ بود و یک نسخه قرآن به نام ناصرالدین شاه کتابت و به او اهدا نموده این قرآن قطع وزیری به خط نسخ و رقاع کتابت خفی متوسط از او موجود است.

ام سلمه، متولد ۱۳۰۵ ق، گلین خانم مشهور به ام سلمه دختر فتحعلی شاه، از استادان وی در خوشنویسی آقا زین العابدین اصفهانی وحاج علی آقا بودند. مجموعه نفیسی از کتب دعا و قرآن به خط وی در «آستانه‌های مقدسه مشهد، کربلا و نجف و نیز در قصر کاخ گلستان و کتابخانه ملک در تهران» موجود است. به خط نسخ چند جلد قرآن کریم از جمله قرآن نیم ورقی جلد روغنی عالی به خط نسخ متوسط کتابت نمود.

خورشید کلاه، متولد ۱۳۰۷ ق، از آثار وی قرآنی نیم ورقی با خط نسخ کتابت خفی متوسط با جلد روغنی اعلا است که به دستور ناصرالدین شاه قرآن را کتابت نمود.

پادشاه خانم، فرزند محمدبن حمید تابنکو، صاحب سبک در کتابت بود، وی مصاحف و قرآن‌های متعددی تحریر نمود.